

O JEDNOM OSVRTU

Osvrt na tekst "Još jedanput o povijesnim počecima Tifološkog muzeja", autorice mr.sc. Željke Bosnar Salihagić (Informatica Museologica 41, 1-4, 2010., str. 193-194).

dr. sc. VJEKOSLAV MRŠIĆ □ Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Odsjek za oštećenja vida, Zagreb

Zauzet važnijim poslovima, ipak nađoh vremena odgovoriti gospođi ravnateljici Tifološkog muzeja na njezin *Osvrt na tekst Još jedanput o povijesnim počecima Tifološkog muzeja (Informatica Museologica 41, 1-4, 2010., str. 193-194)*.

Tek kao uvod, čitalaca radi, treba kazati da je tekst na koji se osvrće gospođa ravnateljica bio logički strukturiran i u njemu su bila postavljena određena pitanja na koja autor ovih redaka nije dobio odgovor. Umjesto toga, gospođa ravnateljica, metaforički rečeno, reagira samo s puno galame i dima, a nigdje nijednog plamička logike. Čitajući *Osvrt...*, autor ovih redaka kazao bi da je gospođa ravnateljica površno pročitala tekst. Slijedom te površnosti, ona već na samom početku *Osvrta...* kaže: *Osnovni problem koji autor navodi jest postojanje dviju publikacija koje različito datiraju povijesne početke Tifološkog muzeja*. To autor ovih redaka nije postavio kao problem! Rekao je, kao problem, pojavljuje se pitanje ispravnosti jedne od objavljenih tvrdnji (bold i podcrtao V. Mršić). Istodobno se gospođa ravnateljica poslužila lukavstvom pa, ne imajući odgovora na postavljena pitanja, obrušava se na knjigu ovog autora *105 godina Tifološkog muzeja – od Hrvatskog sljepačkog muzeja ka Hrvatskom muzeju edukacijsko rehabilitacijskih znanosti*. Osoba na koju se gospođa ravnateljica pritom poziva danas je pokojni Franjo Tonković. Za njega će reći da je, prema posthumnom kazivanju njegove supruge (danas također pokojne, nap. V. Mršića), *pripremao se napisati demanti spomenute knjige u čemu ga je smrt spriječila*. Čemu patetika!?! Knjiga autora ovih redaka u kojoj se 1891. navodi kao godina početka *Hrvatskoga sljepačkog muzeja* publicirana je 1996., a gospodin Tonković umro je 2000. g. Za pisanje demantija dovoljno je samo nekoliko rečenica, a za takvo što Franji Tonkoviću nisu trebale četiri godine, koliko ga je dijelilo od izlaska knjige do smrti. Uostalom, autor ovih redaka u "spornoj" se monografiji uopće ne bavi Franjom Tonkovićem. Nadalje, gospođa ravnateljica kaže: *On je (Franjo Tonković, nap. V. Mršića) 1962. napisao u defektološkim krugovima vrlo cijenjenu knjigu koja je ujedno bila i njegova doktorska disertacija "Vinko Bek i njegov utjecaj na odgoj i obrazovanje slijepih u Jugoslaviji"*. Svakako je bio najbolji poznavatelj lika i djela *Vinka Beka*. To je bitno stoga što Tonković u jednoj sveobuhvatnoj knjizi o *Beku*, istu problematiku percipira drugačije od autora knjige o kojoj ovdje raspravljamo.

Autor ovih redaka rekao bi: sve u svoje vrijeme! Činjenica je da je Tonković vlastitu disertaciju napisao daleke 1958., a obranio ju je u Beogradu. Kao knjigu publicirao ju je *Tifološki muzej saveza slijepih Jugoslavije* u Zagrebu, ali ne 1962., već 1960. g. Danas je ta knjiga već samim naslovom potpuno izvan vremena. Da bude jasnije, u toj disertaciji (knjizi) Tonković, i sam pedagog, bavi se isključivo Bekovim pedagoškim likom, a potpuno ispušta Bekovu muzealnu dimenziju, pa uopće ne spominje Bekov Hrvatski sljepački muzej. Drugim riječima, taj Tonkovićev rad svojim sadržajem ne demantira činjenice koje iznosi autor ovih redaka. Uostalom, kad već inzistira na Franji Tonkoviću braneći vlastite tvrdnje, onda bi trebala navesti bar jedan članak u kojemu se pokojnik bavio muzeološkim temama. O tome Franjo Tonković nije nikada pisao. Treba samo pogledati katalog NSK, a autor ovih redaka usput će upitati je li gospođa ravnateljica ikada pročitala spomenutu Tonkovićevu disertaciju. Jer, ona polemizira s poznavanjem literature na razini đačkog šalabahtera. Inzistirajući na tome da je Bekov muzej bila samo zbirka, gospođa ravnateljica kaže: *Bek je bio pedagoški djelatnik, a ne muzealac, stoga je njegova zbirka služila za obrazovno-promidžbene, a ne za muzejske svrhe...* (Sušić, 2010.). Gospođa ravnateljica kao referencu navodi mišljenje osobe koja je na internetskim stranicama *Tifološkog muzeja* predstavljena kao *viši kustos i viši muzejski pedagog*. Dakle, ipak je moguće u jednoj osobi biti muzealac i pedagog, ali *Beku* se ta mogućnost odriče. Konačno, što su to u ovom kontekstu *muzejske svrhe*, ako nisu, među ostalim, i obrazovno-promidžbene. Nastavljajući, gospođa ravnateljica mudruje: *...o muzeju u današnjem smislu riječi mogli bismo govoriti samo kad bi se uz spomenutu zbirku mogle vezati sve tri muzeološke funkcije – zaštita, istraživanje i komuniciranje*. Da Vinko Bek u svoje vrijeme nije poštovao navedene uzuse, gospođa ravnateljica danas ne bi radila u Muzeju, jednostavno ga ne bi bilo jer se *Tifološki muzej Saveza slijepih Jugoslavije*, danas samo *Tifološki muzej*, temelji na ideji i gradi *Hrvatskoga sljepačkog muzeja*.

Ono čega gospođa ravnateljica nije svjesna, a još je antička drama to postavila kao temelj, jest jedinstvo vremena, prostora i radnje. Drugim riječima, svaku činjenicu treba staviti u vremenski kontekst, jer da nije tako, povijesti uopće ne bi bilo, a logikom gospođe ravnateljice i najveći bi hrvatski muzeji, u najboljem slučaju, postali muzejima tek nakon 1945. g., a neki to ni danas ne bi bili. Želeći ostaviti dojam, gospođa ravnateljica manipulira Bekovim citatima izvan konteksta i tijekom vremena kad su objavljeni. Da ne opterećujem tekst, svakoga zainteresiranog, a ponajprije

gospodu ravnateljicu, upućujem da pažljivo pročita 74. i 75. stranicu monografije *105 godina Tifloškog muzeja od Hrvatskog sljepačkog muzeja ka Hrvatskom muzeju edukacijsko rehabilitacijskih znanosti*. U nastavku Osvrt... gospođe ravnateljice počinje nalikovati na spiritističku seansu. Naime, ona se poziva na usmeni iskaz danas pokojne Danice Tonković koja, navodno, kaže: *Olga Franković i Smilja Matić, navode se u knjizi kao ravnateljice Tifloškog muzeja u određenom razdoblju, a zapravo uopće nisu znale da Muzej postoji (Tonković D., 2006.)*. Autor ovih redaka nigdje nije spomenute osobe doveo u odnos s *Tifloškim muzejom*. Jer, Olga Franković nakon povratka Zavoda iz Zemuna biva postavljena od vlasti kao povjerenica i obavlja čelnu funkciju u Zavodu od 1947. do 1950., a Smilja Matić tu funkciju preuzima u razdoblju od 1950. do 1952., dok će građa *Hrvatskoga sljepačkog muzeja* biti izdvojena iz Zavoda tek 1953. i biti zalogom pokretanju *Tifloškog muzeja Saveza slijepih Jugoslavije*, kao ustanove koja raskida svoje povijesne sveze sa Zavodom. Pa kako prije 1953. nije bio pokrenut *Tifloški muzej...*, apostrofirane nisu ni mogle biti ravnateljice *Tifloškog muzeja* niti išta znati o njemu. Sve to autor ovih redaka vrlo jasno daje na uvid na 114. strani *Monografije*.

Međutim, oni koji su zasigurno mnogo toga znali bili su bračni par Danica i Franjo Tonković. Jer, da nije tako, Danica Tonković nikada ne bi napisala i potpisala (u izvještaju o radu za godinu 1953./1954., *Tifloški muzej Saveza slijepih Jugoslavije u Zagrebu*, Zagreb, 1955., str. 7-8.) ove riječi: *Vinko Bek naš prvi tiflopedagoški radnik, marljivo je sakupljao razne predmete tifloškog karaktera sa svrhom, da osnuje "Hrvatski sljepački muzej" u Zagrebu. Muzej je zaista bio priveden u život pošto je u Zagrebu 1. rujna 1895. došlo do otvaranja Zavoda za odgoj slijepice djece. Zbirke muzealnih izložaka bile su smještene u jednoj zavodskoj prostoriji. Ono što se sačuvalo, prešlo je u vlasništvo današnjeg Zavoda za odgoj slijepice djece u Zagrebu, a zatim od strane uprave ovog zavoda odstupljeno našem muzeju (Danica Tonković)*. Slijedom tih činjenica, Franjo Tonković, Daničin suprug, tada visoko pozicionirani aktivist, imao je, sa svojim istomišljenicima, što ponuditi *Savezu slijepih Jugoslavije iz Beograda*, koji je potom bio preuzeo vlasništvo nad dijelom hrvatske kulturne baštine. I tako redom, gospođa ravnateljica svojom površnošću jednostavno postaje naporna. Primjerice, na stranici 194. IM-a kazat će: *Izložbeni katalog za Sljepački odjel na gospodarsko-šumarskoj izložbi u Zagrebu 1891. Autor je u svojoj knjizi proglasio katalogom prvog stalnog postava Tifloškog muzeja...*

Pritom se gospođa ravnateljica već služi neistinama. Naime, autor ovih redaka na stranici 45. "sporne" knjige govori o prvom javnom postavu *Hrvatskog sljepačkog muzeja*. A na stranici 112. knjige doslovno je zapisano: *Je li Muzej imao stalni postav prije 1891., ne možemo sa sigurnošću tvrditi, no sigurno je da je građa bila uredno vođena, središnja i obrađena, što implicira i ozbiljnost kojom je 1891., napravljen muzealni katalog - Sljepački odjel. Sljepački odjel, kao prvi cjeloviti tifloško-muzealni iskorak, predstavlja prvi javni postav Hrvatskog sljepačkog muzeja. Pritom i sam Bek u katalogu eksplicitno rabi naziv Hrvatski sljepački muzej*. Dakle, autor ovih redaka govori isključivo o *Hrvatskome sljepačkome muzeju* i ostavlja otvorenim pitanje stalnog postava, ali zato u oba slučaja govori o prvome javnom postavu, a ne o stalnom postavu *Hrvatskoga sljepačkog muzeja*. Tu jezičnu finesu gospođa ravnateljica ne uočava. Ono što je autor ovih redaka "jasno i glasno" napisao na 42. stranici "sporne" monografije glasi: *Hrvatski sljepački muzej sa svojim osnivačem i prvim kustosom Vinkom Bekom, prvi je hrvatski specijalni muzej. Iako sa zastoja u radu, održao je kontinuitet kroz sačuvanu građu, prema kojoj njegov sljednik, idejni i materijalni baštinitik - Tifloški muzej - danas predstavlja polazište za budući muzej edukacijsko-rehabilitacijskih znanosti*.

Gospođa ravnateljica treba imati na umu da Hrvatski sljepački muzej nije bio muzej jer to tvrdi autor ovih redaka, ali nije bio ni zbirka zato što na tome inzistira gospođa ravnateljica. Postoje kriteriji prema kojima nešto određujemo nečim, pa kako je autor ovih redaka kriterije kojima je bio vođen obznanio još 1996., na stranicama 110-112. "sporne" monografije, bilo bi poželjno da gospođa ravnateljica taksativno navede kriterije na kojima temelji svoje stajalište. Ako to nadilazi njezine snage, autor ovih redaka apelira na Stručno vijeće Muzeja da se uključi i pomogne ravnateljici u definiranju prema njihovu mišljenju relevantnih kriterija prema kojima dijele stajalište sa stajalištem gospođe ravnateljice, kako bi se smisleno okončala ova polemika i kako bi čitaoci, struka i zainteresirani mogli donijeti osobni sud o problemu koji je inicirao autor ovih redaka. Pritom dobronamjerno skrećem pozornost onom tko će definirati kriterije da dobro promisli kako mu se ne bi dogodilo isto što se dogodilo i gospođi ravnateljici. Naime, ona postavljajući standarde kojima procjenjuje specifični muzealni slučaj s kraja 19. st. ne uviđa da joj te standarde ruše brojni primjeri iz naše muzealne aktualnosti s početka 21. st. E pa sad, hoće li oni koji se prihvate posla u metodološkom smislu rabiti dijakrono simetričan komparativni aparat u kojemu će sučeljavati Hrvatski sljepački muzej s drugim muzealnim pothvatima iz 19. st. u Hrvatskoj ili će primijeniti asimetričan model u kojemu će prošlost komparirati sa sadašnjošću, ostavljam im na volju.

Jedino što molim jest da ostave mrtve u njihovu miru. Jer, priča pokojnog Tonkovića o tome da će napisati demanti "sporne" knjige bila je najobičnija prazna puška. Nije pokojnik tako reagirao zato što je kretao s muzeoloških pozicija. Ono što je Tonković vrlo dobro razumio bila je s ironijom napisana rečenica na stranici 77. "sporne" knjige: *No zapravo se ne zna kako je cijela akcija, da ne kažemo transakcija, izvedena, jer, začudo u Muzej nikada nisu stigli dokumenti na osnovu kojih bi se točno znalo tko je, kada i kojom odlukom otpustio inventar Muzeja, te tko je ispred sljednika osnivačkih prava zaprimio građu*. Postoje dokumenti iz kojih je vidljivo da je investitor gradnje zgrade uglovnice u kojoj se danas nalazi Muzej uspio osigurati novac samo za prizemlje i prvi kat. Kako je prema urbanističkom

